

Poslovanje preduzeća u Crnoj Gori u 2014.godini

UVOD

Zavod za statistiku Crne Gore – MONSTAT je u cilju harmonizacije sa međunarodnim standardima i evropskim statističkim sistemom nastavio rad na praćenju, prikupljanju i objavljivanju podataka o tržišnoj ekonomiji koji su međunarodno uporedivi.

Sprovođenje strukturne biznis statistike je u skladu sa Regulativom Evropske Komisije br.295/2008 (Regulation (EC) no. 295/2008 of the European Parliament and of the Council), kojom je uspostavljen jedinstveni okvir za prikupljanje, obradu i publikovanje podataka o aktivnostima preduzeća.

Obračun pokazatelja poslovanja je baziran na podacima dobijenim iz: finansijskih izvještaja preduzeća, podataka iz istraživanja investicija (INV-01), kao i podataka koji su raspoloživi iz biznis registra, za mala, srednja i velika preduzeća.

U skladu sa evropskim standardima, Zavod za statistiku Crne Gore – MONSTAT je pripremio publikaciju „Poslovanje preduzeća u Crnoj Gori u 2014. godini“.

Publikacija sadrži metodološka objašnjenja o statističkim pokazateljima koji omogućavaju pravilno i lakše korišćenje prikazanih podataka, kao i glavne pokazatelje crnogorskog biznisa i to prema različitim aktivnostima i klasama privrednih subjekata.

Sastoji se od dva poglavlja, od kojih su u prvom poglavlju navedena metodološka objašnjenja, dok se drugo poglavlje odnosi na elemente koji su bitni za strukturnu analizu biznisa u ekonomiji, počevši od vrijednosti proizvodnje, troškova, prometa, investicija privrednih subjekata u Crnoj Gori, itd.

Sadržaj:

1	Metodološka objašnjenja	3
1.1	Cilj i svrha istraživanja	3
1.2	Pravni osnov.....	3
1.3	Obuhvat istraživanja.....	3
1.4	Izvori prikupljanja podataka	5
2	Osnovne ekonomske kategorije	5
2.1	Bruto vrijednost proizvodnje, međufazna potrošnja i bruto dodata vrijednost	5
2.2	Promet	10
2.3	Troškovi	12
2.4	Investicije	15

Lista tabela

Tabela 1	Posmatrani sektori djelatnosti, KD 2010	4
Tabela 2	Bruto vrijednost proizvodnje, međufazna potrošnja i bruto dodata vrijednost prema sektorima, u hilj. EUR, u 2014. godini	6
Tabela 3	Bruto vrijednost proizvodnje, međufazna potrošnja i bruto dodata vrijednost prema klasi preduzeća, u hilj. EUR.....	8
Tabela 4	Promet preduzeća prema klasifikaciji djelatnosti KD 2010 na nivou sektora, ...	11
Tabela 5	Promet sektora „Industrije”, „Građevinarstva”, „Trgovine” i „Usluga” prema klasi preduzeća, prema broju zaposlenih radnika, u hilj. EUR.....	12
Tabela 6	Nabavka dobara i usluga i troškovi materijala, prema sektorima, u hilj. EUR.....	13
Tabela 7	Bruto investicije u materijalna dobra u izgradnju zgrada i ostalih građevina u mašine i opremu u hilj. EUR.....	15
Tabela 8	Bruto investicije u materijalna dobra prema klasi preduzeća u hilj. EUR	16

Lista grafika:

Grafik 1	Učešće međufazne potrošnje i bruto dodate vrijednosti u bruto vrijednosti proizvodnje, u	7
Grafik 2	Učešće bruto dodate vrijednosti prema sektorima u ukupnoj bruto dodatoj vrijednosti, u %	7
Grafik 3	Učešća bruto vrijednosti proizvodnje, međufazne potrošnje, bruto dodate vrijednosti u ukupnoj vrijednosti, prema klasi preduzeća za sektor „Trgovine na veliko i trgovine na malo i popravka motornih vozila i motocikala, u %	9
Grafik 4	Učešće vrijednosti proizvodnje sektora „Industrije” i „Trgovine na veliko i trgovine na malo i popravka motornih vozila i motocikala”, u odnosu na ukupnu vrijednost proizvodnje svih posmatranih sektora, prema klasi preduzeća, u %	10
Grafik 5	Učešća vrijednosti prometa sektora u ukupnom prometu, prema klasi preduzeća, u %	12
Grafik 6	Učešće ukupne nabavke dobara i usluga u ukupnom prometu, u %	13
Grafik 7	Učešće troškova zarada, naknada zarada i ostalih ličnih rashoda u ukupnoj vrijednosti posmatranih sektora, prema klasi preduzeća prema broju zaposlenih radnika, u hilj. EUR	14

1 Metodološka objašnjenja

1.1 Cilj i svrha istraživanja

Cilj istraživanja "Strukturalna poslovna statistika" (SBS 01) je da opiše ekonomiju kroz posmatranje institucionalnih jedinica uključenih u stvaranje ekonomske aktivnosti.

Svrha istraživanja je obezbijediti indikatore koji su potrebni za analizu strukture djelatnosti privrednih subjekata, strukturu inputa i outputa u proizvodnom procesu, poslovnog uspjeha i konkurentnosti ekonomskih subjekata na određenom nivou djelatnosti.

1.2 Pravni osnov

Pravni osnov za sprovođenje statističkog istraživanja je Zakon o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike ("Sl. list Crne Gore", br. 18/12), kao i Regulativa Evropske Komisije br. 295/2008.

Regulativa Evropske Komisije br. 295/2008 je pravna osnova kojom se definiše metodologija prikupljanja, obračunavanja, provjeravanja i objavljivanja podataka o poslovanju privrednih subjekata.

Ostale pravne osnove kojima se dopunjuje i/ili mijenja metodološki okvir propisan Regulativom Evropske Komisije br. 295/2008 su:

- Regulativa Evropske Komisije br. 250/2009 kojom se definišu varijable koje se prikupljaju ovim istraživanjem, tehnički format koji se mora poštovati pri prenosu podataka kao i izvještavanje prema klasifikaciji djelatnosti (NACE Rev 2).
- Regulativa Evropske Komisije br. 251/2009 dopunjuje Regulativu Evropske Komisije br. 295/2008 u dijelu niza podataka koji se moraju proizvoditi za strukturalnu poslovnu statistiku.
- Regulativa Evropske Komisije br. 275/2010 definiše kriterijume za procjenu kvaliteta ovog istraživanja.

1.3 Obuhvat istraživanja

U skladu sa metodologijom, koja se koristi za sprovođenje ovog istraživanja, obuhvataju se svi privredni subjekti koji su registrovani u skladu sa klasifikacijom djelatnosti KD2010¹, u sektore:

---

¹ Klasifikacija djelatnosti KD 2010 je usklađena sa Klasifikacijom ekonomskih djelatnosti Evropske zajednice (NACE Rev.2).

Tabela 1 Posmatrani sektori djelatnosti, KD 2010

Sektor	Klasifikacija djelatnosti	Oblast
B	Vađenje i rude kamena	05-09
C	Prerađivačka industrija	10-33
D	Snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom I klimatizacija	35
E	Snabdijevanje vodom, upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i slične aktivnosti	36-39
F	Građevinarstvo	41-43
G	Trgovina na veliko i trgovina na malo I popravka motornih vozila i motocikala	45-47
H	Saobraćaj i skladištenje	49-53
I	Usluge smještaja i ishrane	55-56
J	Informisanje i komunikacije	58-63
L	Posovanje nekretninama	68
M	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	69-75
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	77-82
P	Obrazovanje	85
Q	Zdravstvo i socijalna zaštita	86-88
R	Umjetnost, zabava i rekreacija	90-93
S	Ostale uslužne djelatnosti	94-96

Sledeći sektori prema klasifikaciji djelatnosti KD 2010 nijesu obuhvaćeni ovim istraživanjem:

- *Poljoprivreda, šumarstvo i ribarstvo – sektor A*
- *Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja – sektor K*
- *Državna uprava i odbrana, obavezno socijalno osiguranje – sektor O*
- *Djelatnosti domaćinstava kao poslodavca, djelatnost domaćinstva koja proizvode robu i usluge za sopstvene potrebe – sektor T*
- *Djelatnosti eksteritorijalnih organizacija i tijela – sektor U.*

Pored privrednih subjekata koji su registrovani u pomenutim ne-obuhvaćenim sektorima djelatnosti, ne obuhvataju se i oblici udruživanja kao što su zadruge, društvena preduzeća, udruženja građana, društvene i političke organizacije i preduzetnici.

Broj privrednih subjekata odnosi se na broj registrovanih privrednih subjekata korigovan u skladu sa zahtjevima Regulative 295/2008, na način da se uključuju svi privredni subjekti koji su aktivni, koji su imali promet i zaposlene u toku referentnog perioda.

Privredni subjekti prema veličini klasifikovani su na tri klase, i to prema broju zaposlenih radnika na:

- *Mala – 0 do 49 zaposlenih radnika;*
- *Srednja – 50 do 249 zaposlenih radnika i*
- *Velika – preko 250 zaposlenih radnika.*

U Crnoj Gori broj privrednih subjekata koji se prati istraživanjem “Strukturne biznis statistike”, u 2014. godini je bio najveći u sektoru “Trgovina na veliko i trgovina na malo i popravka motornih vozila i motocikala”.

1.4 Izvori prikupljanja podataka

Podaci koji se prikazuju u ovoj publikaciji su kompilirani iz raspoloživih izvora podataka.

Administrativni izvori podataka su finansijski izvještaji privrednih subjekata i statistički aneks (Poreska uprava Crne Gore).

Ostali izvori su statistička istraživanja MONSTAT - a:

- investicije,
- kratkoročne statistike i
- raspoloživi podaci iz Biznis registra.

2 Osnovne ekonomske kategorije

2.1 Bruto vrijednost proizvodnje, međufazna potrošnja i bruto dodata vrijednost

Bruto vrijednost proizvodnje se definiše kao tržišna vrijednost svih proizvedenih roba i usluga na nivou nacionalne ekonomije. Bruto vrijednost proizvodnje mjeri stvarno proizvedenu količinu dobara i usluga, zasnovanu na prodaji, uključujući promjene u zalihama dobara i usluge, kao i njihovu preprodaju.

Međufazna potrošnja vrednuje se u nabavnim cijenama i predstavlja vrijednost proizvoda i usluga koji se transformišu, koriste ili troše u procesu proizvodnje.

Bruto dodata vrijednost predstavlja razliku između bruto vrijednosti proizvodnje i međufazne potrošnje.

U tabeli 2 su prikazane kategorije: bruto vrijednost proizvodnje, međufazne potrošnje i bruto dodate vrijednosti prema djelatnostima koje su obuhvaćene ovim istraživanjem u skladu sa klasifikacijom djelatnosti KD 2010, u hilj. EUR.

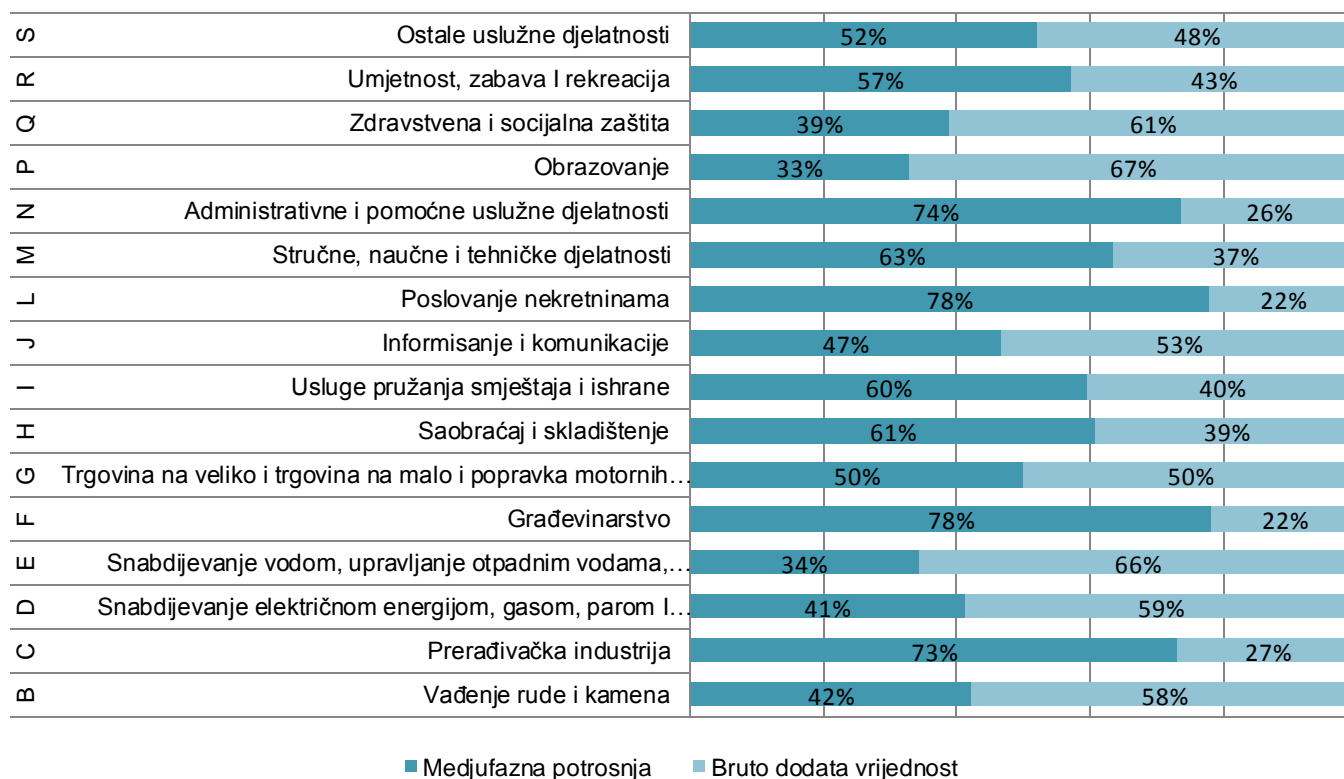
Tabela 2. Bruto vrijednost proizvodnje, međufazna potrošnja i bruto dodata vrijednost prema sektorima, u hilj. EUR, u 2014. godini

Klasifikacija djelatnosti	Bruto vrijednost proizvodnje	Međufazna potrošnja	Bruto dodata vrijednost
B Vađenje rude i kamena	63 685	26 881	36 805
C Prerađivačka industrija	471 979	345 379	126 600
D Snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija	236 788	97 515	139 272
E Snabdijevanje vodom, upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i slične aktivnosti	98 466	33 674	64 792
F Građevinarstvo	415 998	325 576	90 422
G Trgovina na veliko i trgovina na malo i popravka motornih vozila i motocikala	763 454	382 015	381 439
H Saobraćaj i skladištenje	314 907	191 442	123 465
I Usluge pružanja smještaja i ishrane	202 950	120 793	82 156
J Informisanje i komunikacije	268 203	125 030	143 174
L Poslovanje nekretninama	42 132	32 766	9 366
M Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	214 339	136 105	78 234
N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	120 551	88 719	31 832
P Obrazovanje	14 036	4 598	9 438
Q Zdravstvena i socijalna zaštita	37 065	14 377	22 688
R Umjetnost, zabava i rekreacija	72 734	41 464	31 271
S Ostale uslužne djelatnosti	22 964	11 919	11 045

Najveća vrijednost proizvodnje je ostvarena u sektoru „Trgovina na veliko i trgovina na malo i popravka motornih vozila i motocikala”, 763 454 hilj. EUR. Sektor “Prerađivačke industrije” je ostvario vrijednost proizvodnje od 471 979 hilj. EUR.

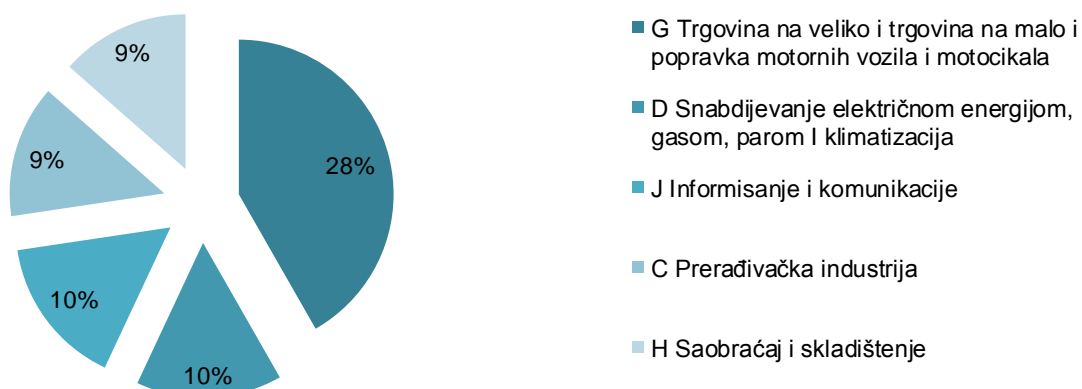
Na grafiku 1 su prikazana učešća međufazne potrošnje i bruto dodate vrijednosti u bruto vrijednosti proizvodnje. Posmatrajući sektor „Građevinarstva” učešće međufazne potrošnje u bruto vrijednosti proizvodnje je iznosilo 78%. U sektoru „Trgovine na veliko, trgovine na malo i popravka motornih vozila i motocikala” učešće međufazne potrošnje i bruto dodate vrijednosti u bruto vrijednosti proizvodnje je iznosilo po 50%.

Grafik 1. Učešće međufazne potrošnje i bruto dodate vrijednosti u bruto vrijednosti proizvodnje, u %

Na grafiku 2 je prikazano učešće bruto dodate vrijednosti prema sektorima u ukupnoj bruto dodatoj vrijednosti svih sektora.

Grafik 2. Učešće bruto dodate vrijednosti prema sektorima u ukupnoj bruto dodatoj vrijednosti, u %

Sektor „Trgovina na veliko i trgovina na malo i popravka motornih vozila i motocikala” je ostvario 28% učešća bruto dodate vrijednosti u ukupnoj bruto dodatoj vrijednosti. Sektori „Snabdijevanja električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija” i „Informisanje i komunikacije” su imali

učešće od 10% bruto dodate vrijednosti u ukupnoj vrijednosti. Slijede sektori „Prerađivačka industrija“ i „Saobraćaj i skladištenje“ sa učešćem od po 9%.

U tabeli 3 je prikazana struktura bruto vrijednosti proizvodnje, međufazne potrošnje i bruto dodate vrijednosti prema klasi preduzeća (broju zaposlenih radnika).²

Tabela 3. Bruto vrijednost proizvodnje, međufazna potrošnja i bruto dodata vrijednost prema klasi preduzeća, u hilj. EUR

Klasa preduzeća	Bruto vrijednost proizvodnje	Međufazna potrošnja	Bruto dodata vrijednost
Mala	1 631 128	1 090 153	540 975
Srednja	810 646	422 857	387 790
Velika	918 476	465 242	453 233
Ukupno	3 360 250	1 978 252	1 381 998

Bruto vrijednost proizvodnje od 1 631 128 hilj. EUR ostvarena je od strane malih preduzeća, i iznosi 49% ukupne bruto vrijednosti proizvodnje. Vrijednost međufazne potrošnje ostvarene od strane malih preduzeća iznosi 55% ukupne vrijednosti međufazne potrošnje dok vrijednost bruto dodate vrijednosti od strane malih preduzeća iznosi 39% ukupne vrijednosti bruto dodate vrijednosti.

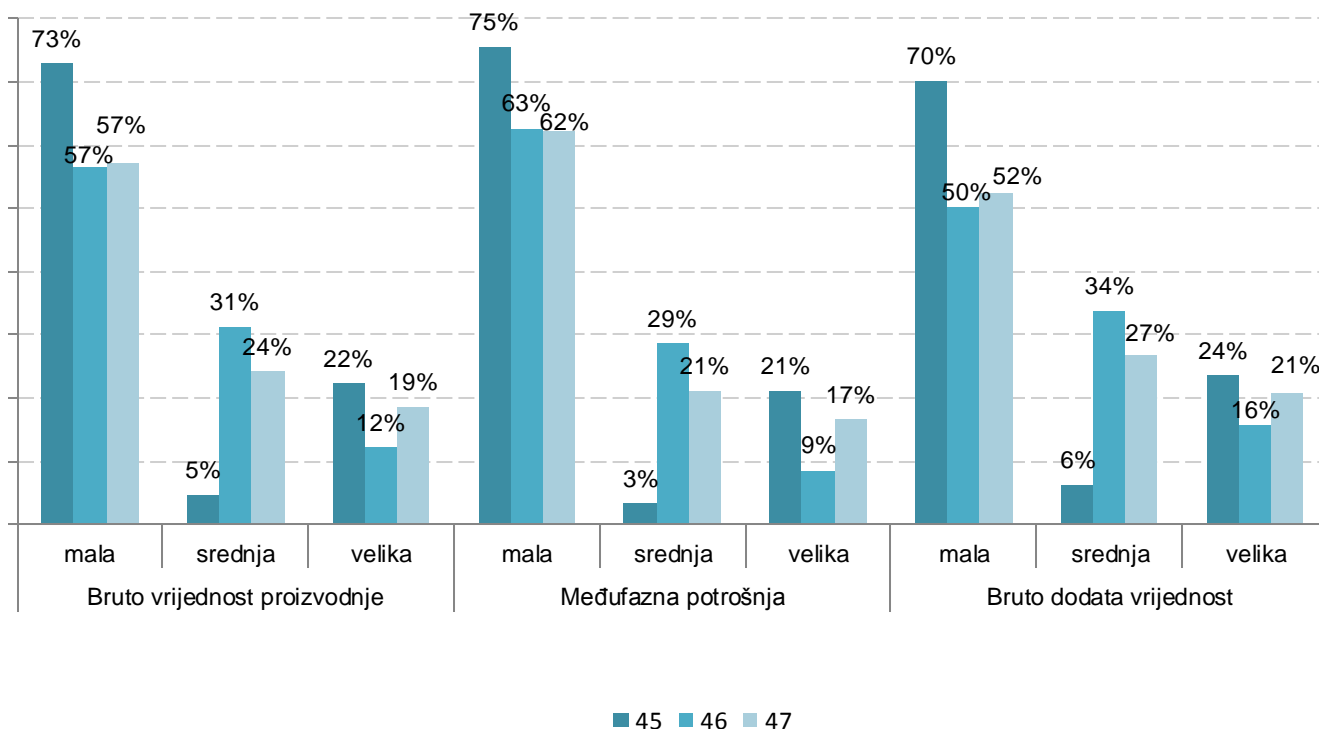
Sektor „Trgovine na veliko i trgovine na malo i popravka motornih vozila i motocikala“, se sastoji od sledećih oblasti:

- G45 - Trgovine na veliko i trgovine na malo i popravka motornih vozila i motocikala
- G46 - Trgovina na veliko, osim trgovine motornim vozilima i motociklima
- G47 - Trgovina na malo, osim trgovine motornim vozilima i motociklima.

Bruto vrijednost proizvodnje ostvarena je većinom od strane malih preduzeća u oblasti G45, i to 73%. Isti slučaj je i sa oblastima G46 i G47, sa 57%. Vrijednost međufazne potrošnje je ostvarena od strane malih preduzeća, i to 75% za oblast G45, 63% za oblast G46 i 62% za oblast G47 (grafik 3).

² Podaci su grupisani iz razloga zaštite individualnih podataka, u skladu sa Zakonom o zvaničnoj statistici i sistemu zvanične statistike i Regulativom Evropske komisije br. 250/2009, individualni podaci se tretiraju kao povjerljivi i ne objavljuju se (Poglavlje XIII, članovi 54-61).

Grafik 3. Učešća bruto vrijednosti proizvodnje, međufazne potrošnje, bruto dodate vrijednosti u ukupnoj vrijednosti, prema klasi preduzeća za sektor „Trgovine na veliko i trgovine na malo i popravka motornih vozila i motocikala, u %

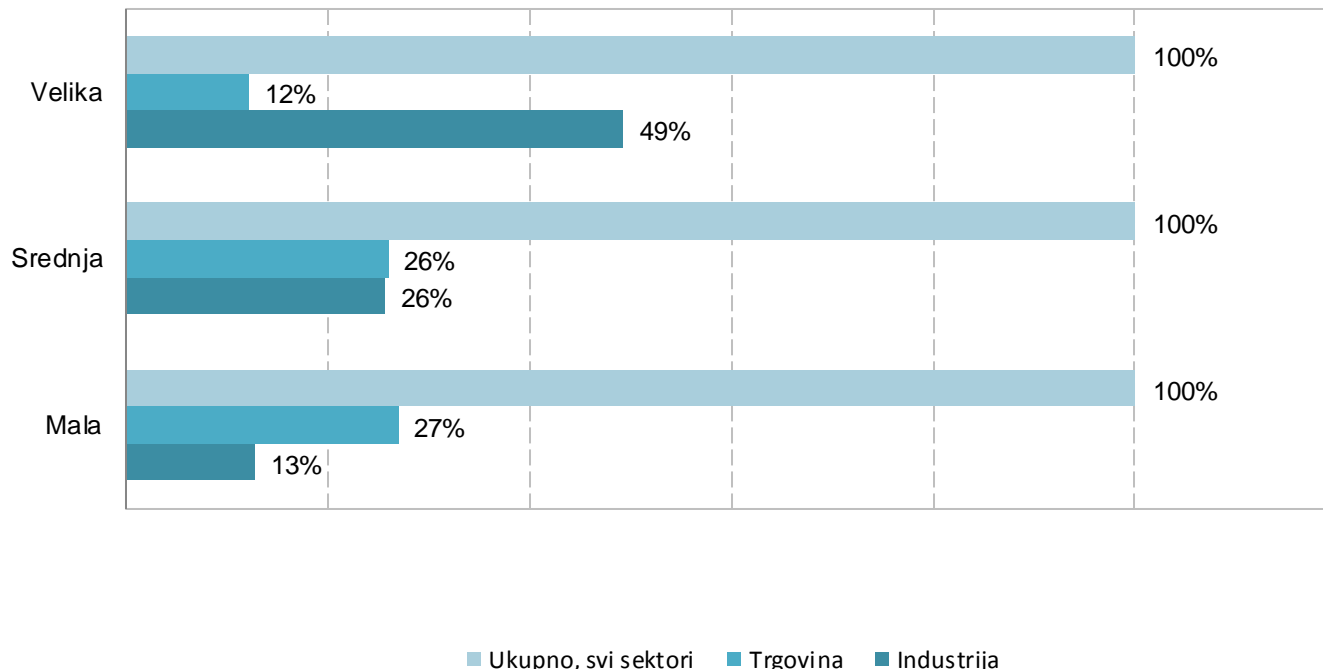
Struktura bruto vrijednosti proizvodnje prema klasi preduzeća, grupisani u sektor "Industrije"³ i sektor „Trgovine” predstavljeni su na grafiku 4.

Prema klasifikaciji djelatnosti KD 2010 oblast industrije obuhvata sledeće sektore:

- Vađenje rude i kamena,
- Prerađivačka industrija,
- Snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija, i
- Snabdijevanje vodom, upravljanje otpdanim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i slične aktivnosti.

³ Prema klasifikaciji djelatnosti KD 2010 industrija obuhvata sektore B, C, D, E,

Grafik 4. Učešće vrijednosti proizvodnje sektora „Industrije” i „Trgovine na veliko i trgovine na malo i popravka motornih vozila i motocikala”, u odnosu na ukupnu vrijednost proizvodnje svih posmatranih sektora, prema klasi preduzeća, u %

U vrijednosti proizvodnje klase velikih preduzeća najveće učešće od 49% je ostvareno od strane sektora „Industrije”. U klasi srednjih preduzeća učešće industrije je 26% u ostvarenju vrijednosti proizvodnje, dok je u klasi malih preduzeća to ostvarenje iznosilo 13% (grafik 4). Sektor „Trgovine” karakteriše najveće učešće vrijednosti proizvodnje u ukupnoj vrijednosti proizvodnje svih posmatranih sektora, ostvareno od strane malih preduzeća, i to 27%.

2.2 Promet

Shodno Regulativi 250/2009 promet obuhvata prihode od prodaje proizvoda, roba i usluge, prihod ostvaren po osnovu ostalih poslovnih aktivnosti. Finansijski i vanredni prihodi u računima preduzeća nisu rezultat redovnog poslovanja i kao takvi nijesu uključeni u promet.

Vrijednosti prometa su prikazane u tabeli 4.

Promet je bio najveći u sektoru „Trgovine na veliko i trgovine na malo i popravka motornih vozila i motocikala”, i to 50% vrijednosti ukupnog prometa posmatranih sektora.

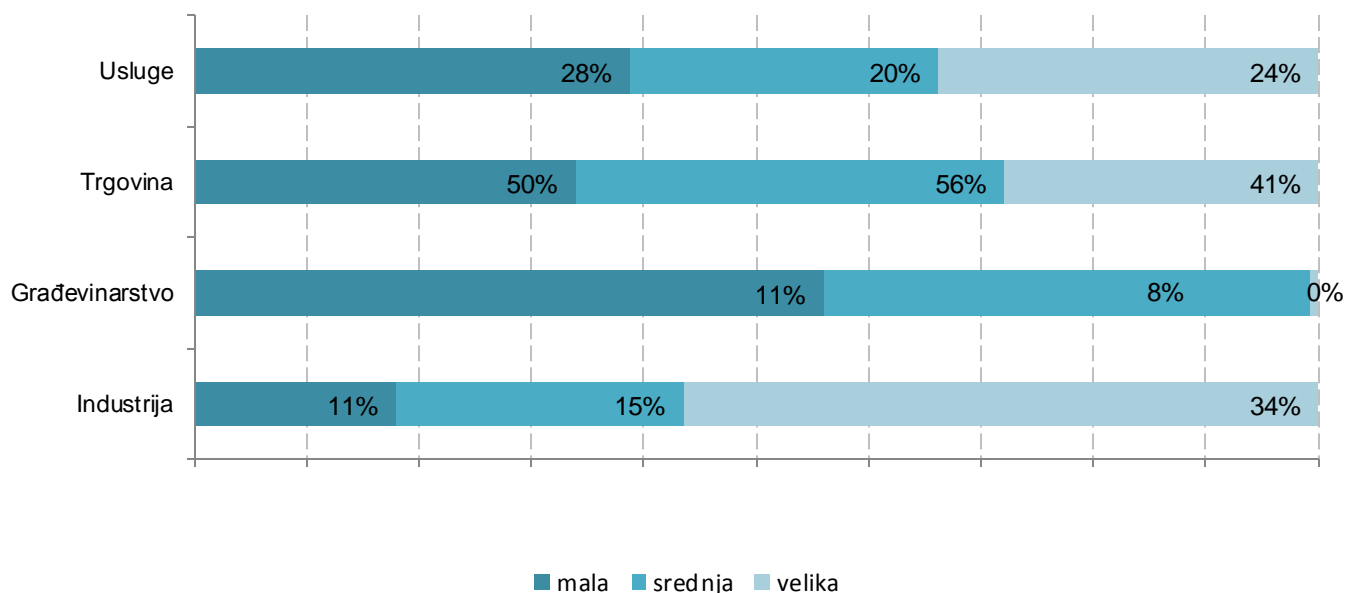
Promet u sektoru „Prerađivačke industrije” je iznosio 665 432 hilj. EUR, odnosno 10% ukupnog prometa posmatranih sektora.

Tabela 4. Promet preduzeća prema klasifikaciji djelatnosti KD 2010 na nivou sektora, u hilj. EUR

Klasifikacija djelatnosti	Promet
B Vađenje rude i kamena	65 691
C Prerađivačka industrija	665 432
D Snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija	280 668
E Snabdijevanje vodom, upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i slične aktivnosti	116 514
F Građevinarstvo	498 969
G Trgovina na veliko i trgovina na malo i popravka motornih vozila i motocikala	3 194 697
H Saobraćaj i skladištenje	348 391
I Usluge pružanja smještaja i ishrane	240 956
J Informisanje i komunikacije	301 950
L Poslovanje nekretninama	71 530
M Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	328 327
N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	135 199
P Obrazovanje	14 080
Q Zdravstvena i socijalna zaštita	39 206
R Umjetnost, zabava i rekreacija	89 846
S Ostale uslužne djelatnosti	31 826

Sektor „Trgovine” je imao učešće od 50% u ukupnom prometu ostvarenog u klasi malih preduzeća. Sektor „Usluga” karakteriše učešće od 28% prometa ostvarenog od strane malih preduzeća, dok je učešće vrijednosti prometa ostvareno u klasi srednjih preduzeća od strane sektora „Trgovine” iznosilo 56% u odnosu na ukupnu vrijednost prometa ove klase. Što se tiče velikih preduzeća, i ovdje je sektor „Trgovine” imao najznačajnije učešće, i to 41% u odnosu na ukupan promet ostvaren od strane velikih preduzeća (grafik 5).

Grafik 5 Učešća vrijednosti prometa sektora u ukupnom prometu, prema klasi preduzeća, u %

Tabela 5 Promet sektora „Industrije”, „Građevinarstva”, „Trgovine” i „Usluga” prema klasi preduzeća, prema broju zaposlenih radnika, u hilj. EUR

Klasifikacija djelatnosti	Mala	Srednja	Velika
Industrija	350 986	262 412	514 906
Građevinarstvo	352 775	143 873	2 321
Trgovina	1 614 979	957 859	621 858
Usluge	899 251	335 589	366 470

2.3 Troškovi

Nabavke dobara i usluga obuhvataju vrijednost svih dobara i usluga nabavljenih tokom obračunskog perioda za preprodaju ili potrošnju u proizvodnom procesu. Dobra i usluge mogu biti preprodati sa ili bez dalje obrade, potpuno upotrijebljeni u proizvodnom procesu ili ostavljeni kao zalihe.

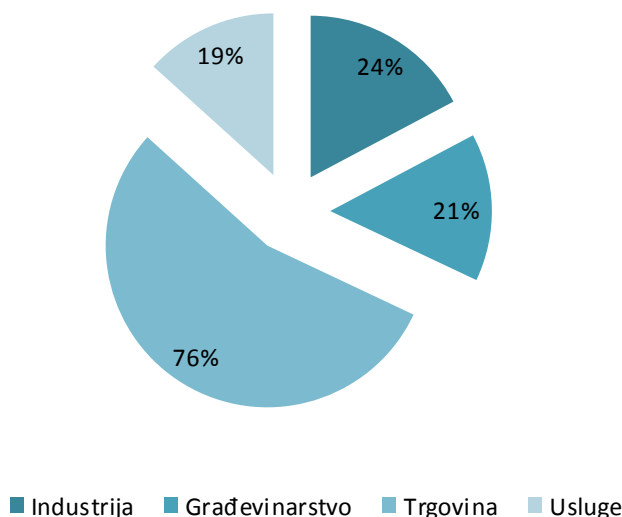
Tabela 6 Nabavka dobara i usluga I troškovi materijala, prema sektorima, u hilj. EUR

Klasifikacija djelatnosti		Nabavka dobara i usluga	Troškovi materijala
B	Vađenje rude i kamena	2 257	17 293
C	Prerađivačka industrija	206 562	261 442
D	Snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom I klimatizacija	43 880	51 503
E	Snabdijevanje vodom, upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada I slične aktivnosti	18 851	20 406
F	Građevinarstvo	103 010	161 374
G	Trgovina na veliko i trgovina na malo i popravka motornih vozila i motocikala	2 439 605	122 082
H	Saobraćaj i skladištenje	35 094	70 307
I	Usluge pružanja smještaja i ishrane	40 198	56 143
J	Informisanje i komunikacije	34 529	21 166
L	Poslovanje nekretninama	31 991	6 386
M	Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	112 150	42 694
N	Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	14 762	10 832
P	Obrazovanje	61	848
Q	Zdravstvena i socijalna zaštita	2 335	7 708
R	Umjetnost, zabava I rekreacija	17 250	5 210
S	Ostale uslužne djelatnosti	8 981	3 612

U tabeli 6 su prikazani sledeći troškovi: ukupna nabavka dobara i troškovi materijala u hilj. EUR.

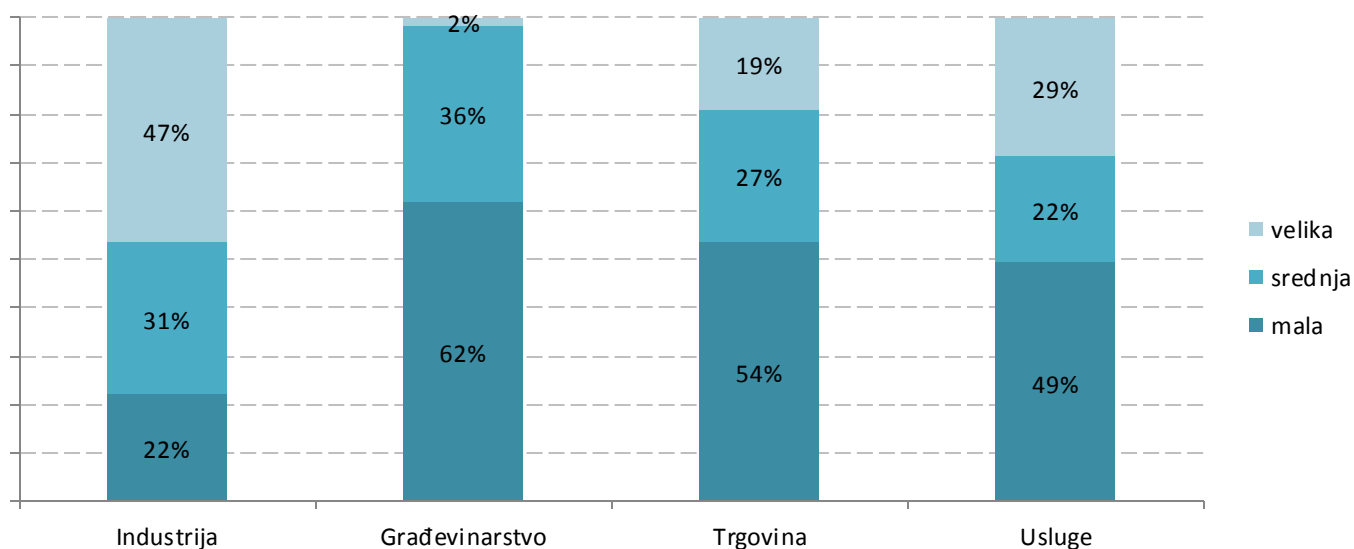
Ukupna nabavka dobara i usluga najveću vrijednost je dostigla u sektoru “Trgovina na veliko i trgovina na malo, popravka motornih vozila i motocikala”, i to 2 439 605 hilj. EUR. Troškovi materijala su bili najveći u sektoru “Prerađivačke industrije”, i to 261 442 hilj. EUR.

Grafik 6 Učešće ukupne nabavke dobara i usluga u ukupnom prometu, u %

Na grafiku 6 su prikazana procentualna učešća ukupne nabavke dobara i usluga u ukupnom prometu privrednih subjekata prema sektorima. Najveće učešće od 76% je ostvareno u sektoru „Trgovina na veliko i trgovina na malo i popravka motornih vozila i motocikala”. Nakon ovog sektora slijede sektori „Industrije” sa 24%. Najmanje učešće od 19% ukupne nabavne vrijednosti u ukupnom prometu je ostvareno u sektorima „Usluga”.

Grafik 7. Učešće troškova zarada, naknada zarada i ostalih ličnih rashoda u ukupnoj vrijednosti posmatranih sektora, prema klasi preduzeća prema broju zaposlenih radnika, u hilj. EUR

Troškovi zarada, naknada zarada i ostali lični rashodi sektora „Industrije” su ostvareni od strane velikih preduzeća, i to 47% od ukupne vrijednosti ovih troškova posmatranog sektora. Sektore „Građevinarstva”, „Trgovine” i „Usluga” su karakterisali najveći troškovi zarada, naknada zarada i ostalih ličnih rashoda ostvarenih od strane malih preduzeća. Sektor „Građevinarstva” je imao učešće od 62% troškova zarada ostvarenih od malih preduzeća, sektor „Trgovine” 54% a sektor „Usluga” 49%.

2.4 Investicije

Ostvarene investicije predstavljaju fizički ostvarenu izgradnju investicionih dobara i izvršenu izradu ili nabavku investicionih dobara tokom godine, bez obzira na to da li je i kada izvršena njihova isplata.

U tabeli 8 su prikazane investicije prema sektorima u 2014. godini. Na ukupnom nivou najveći iznos bruto investicija je bio u djelatnosti „Trgovine na veliko i trgovine na malo popravke motornih vozila i motocikala” u iznosu od 78 391 hilj. EUR dok je najmanji iznos investicija bio u sektoru „Obrazovanja” u iznosu od 41 hilj. EUR.

Najveća vrijednost investicija u izgradnju zgrada i ostalih građevina je takođe u sektoru „Trgovina na veliko i trgovina na malo i popravka motornih vozila i motocikala” i to 48 212 hilj. EUR.

Tabela 7. Bruto investicije u materijalna dobra u izgradnju zgrada i ostalih građevina u mašine i opremu, u hilj. EUR

Klasifikacija djelatnosti	Bruto investicije u materijalna dobra	Bruto investicije u izgradnju zgrada i ostalih građevina	Bruto investicije u masine i opremu
B Vađenje rude i kamena	4 039	797	1 807
C Prerađivačka industrija	39 113	11 870	31 048
D Snabdijevanje električnom energijom, gasom, parom i klimatizacija	39 056	10 138	23 709
E Snabdijevanje vodom, upravljanje otpadnim vodama, kontrolisanje procesa uklanjanja otpada i slične aktivnosti	5 880	5 458	221
F Građevinarstvo	19 892	12 175	5 914
G Trgovina na veliko i trgovina na malo i popravka motornih vozila i motocikala	78 391	48 212	18 719
H Saobraćaj i skladištenje	28 390	2 494	1 986
I Usluge pružanja smještaja i ishrane	25 863	20 280	1 645
J Informisanje i komunikacije	29 165	3 871	22 766
L Poslovanje nekretninama	11 326	10 560	357
M Stručne, naučne i tehničke djelatnosti	12 252	9 349	737
N Administrativne i pomoćne uslužne djelatnosti	1 914	106	227
P Obrazovanje	173	-	140
Q Zdravstvena i socijalna zaštita	291	-	287
R Umjetnost, zabava i rekreacija	2 618	862	707
S Ostale uslužne djelatnosti	41	27	-

Najveća vrijednost bruto investicija u materijalna dobra za mala preduzeća je ostvarena u sektoru „Usluga” i to 52 766 hilj. EUR.

U klasi srednjih preduzeća najveća vrijednost bruto investicija u materijalna dobra ostvarena je takođe u sektorima „Usluga”⁴ i to 36 267 hilj. EUR. Ova vrijednost predstavlja učešće od 33% ukupne vrijednosti bruto investicija u materijalna dobra ostvarena od strane srednjih preduzeća.

U klasi velikih preduzeća, najveća vrijednost bruto investicija u materijalna dobra je ostvarena u sektorima „Industrije” i to 54 165 hilj. EUR, i čini 55% ukupne vrijednosti ovih investicija ostvarenih od strane velikih preduzeća.

Tabela 8. Bruto investicije u materijalna dobra prema klasi preduzeća u hil. EUR

Grupa djelatnosti	Klasa preduzeća		
	Mala	Srednja	Velika
Industrija	5 722	28 201	54 165
Građevinarstvo	2 169	17 723	0
Trgovina	29 091	28 017	21 283
Usluge	52 766	36 267	23 000

⁴ Ova grupa obuhvata sektore od H do S, prema klasifikaciji djelatnosti KD 2010 (ne obuhvataju se sektori K-Finansijske djelatnosti i djelatnosti osiguranja i sektor O – Državna uprava i odbrana)

Izdaje i štampa Zavod za statistiku Crne Gore (MONSTAT)

81000 Podgorica IV Proleterske br.2

Tel. (+382) 20 230 811; tel/fax (+382) 20 230 814

Bilten pripremila:

Tatjana Popović

E-mail: contact@monstat.org

Web Site: www.monstat.org